УДК 378.016:616/618:37.091.39

Методика викладання дисципліни «ендокринологія» за допомогою застосування кейс-технологій

О. В. Лахно

TEACHING DISCIPLINE "ENDOCRINOLOGY" CASE STADY WITH TECHNOLOGY

O. Lakhno

У роботі було проаналізовано можливості застосування кейс-технологій навчання у процесі викладання дисципліни «Ендокринологія» і визначено педагогічні цілі, основні напрямки, принципи та форми їх застосування, методи навчання. Розкрито питання методики викладання дисципліни «Ендокринологія» за допомогою кейс-технологій.

Висвітлено результати експериментального підтвердження підвищення показників ефективності навчального процесу і таким чином обґрунтовано доцільність використання розробленої методики при викладанні дисципліни «Ендокринологія».

Ключові слова: *кейс, технологія, метод, методика, вищий навчальний заклад, студент-лікар, дисципліна, навчальний процес, внутрішня медицина, ендокринологія.*

Мета дослідження *- теоретично обґрунтувати, розробити і частково перевірити методику викладання дисципліни «Ендокринологія» за допомогою застосування кейс-технологій в ХНМУ.*

Об'єкт дослідження *- процес навчання студентів вищих навчальних закладів.*

Предмет дослідження *- методика викладання дисципліни «Внутрішня медицина» за допомогою застосування кейс-технологій в ХНДМУ.*

У статті проаналізовано можливості застосування кейс-технологій навчання у процесі викладання дисципліни «Внутрішня медицина» і визначено педагогічні цілі, основні напрямки, принципи та форми їх застосування, методи навчання.

Розкрито питання методики викладання дисципліни «Ендокринологія» за допомогою кейс-технологій.

Висвітлено результати експериментального підтвердження підвищення показників ефективності навчального процесу і таким чином обґрунтовано доцільність використання розробленої методики при викладанні дисципліни «Ендокринологія».

Наукова новизна *полягає в тому, що розроблена та експериментально перевірена методика викладання дисципліни «Ендокринологія» за допомогою кейс-технологій.*

Матеріали дослідження, а саме розроблена методика викладання дисципліни «Ендокринологія» за допомогою кейс-технологій, можуть бути використані викладачами вищих навчальних закладів у професійній підготовці майбутніх лікарів.

Ключові слова: *кейс, технологія, метод, методика, дисципліна, вищий навчальний заклад, студент-лікар, навчальний процес, внутрішня медицина, ендокринологія.*

1. Вступ

Рівень сучасної медичної науки і практики вимагає нових підходів до підготовки високопрофесійних медичних кадрів. Якість навчально-виховної діяльності вищого навчального закладу залежить від кожного викладача, від його теоретичної підготовки і педагогічної майстерності. На сучасному етапі професійної медичної освіти збільшується об’єм і

складність програм, прискорюються темпи навчання, змінюються освітні технології. Тому важливо застосовувати такі форми і методи, які б забезпечили високу пізнавальну активність студентів і дали можливість підвищити їх рівень знань та вмінь.

Підвищення якості, ефективності навчання студентів прямо залежить від умілого підбору і використання різноманітних, найбільш адекватних тематиці і ситуації технологій навчання, а також від активізації суб'єкт-суб'єктних відносин всього навчального процесу. Сучасні умови навчання студентів відрізняються необхідністю впровадження інновацій, новин і нововведень.

2. Літературний огляд

Розвиток системи освіти потребує впровадження сучасних технологій і методів навчання. Одним з найбільш прийнятних для використання серед інноваційних методів навчання є метод "case- study" (кейс-метод). Існує багато підходів щодо визначення суті поняття «кейс-метод». Ми взяли за основу таке його визначення: метод кейсів – технологія навчання, що використовує опис реальних економічних, соціальних, бізнес та інших ситуацій. Ті, що навчаються, повинні проаналізувати ситуацію, розібратися у суті проблеми, запропонувати можливі шляхи її рішення та вибрати кращий із них. Кейси базуються на реальному фактичному матеріалі, або ж наближені до реальної ситуації [1].

Багатьма вченими доведено, що кейс-метод сприяє розвитку у студентів самостійності мислення, поєднує теорію і практику, передбачає дослідження реальних ситуацій з практичної професійної діяльності майбутнього спеціаліста. Цей метод визначається також ефективним способом навчання спеціалістів, що передбачає вдосконалення навичок вирішення типових проблем, і являє собою альтернативу лекційно-семінарській системі навчання [2].

Класифікувати кейси можна за різними критеріями: типом відтворення (теоретичної або реальної ситуації), за об’ємом поданої інформації, за метою навчання, за видом отримання інформації та прийняття рішення та ін [3].

Ми підтримуємо традиційну гарвардську класифікацію кейсів, які розподіляються на:

- структуровані, в яких подається мінімальна кількість додаткової інформації. Під час роботи з такими кейсами студент розуміє: щоб знайти оптимальне рішення, слід застосувати певну модель чи формулу;
- «замальовки», що містять, як правило, від 1 до 10 сторінок тексту і 1-2 сторінки додатків, які ознайомлюють лише з ключовими поняттями. Працюючи з цими додатками, студент має спиратися на власні знання;
- великі неструктуровані обсягом до 50 сторінок — найскладніші з усіх видів кейсів. Інформацію у таких кейсах подано дуже детально, однак необхідних для розв'язання кейсу відомостей може й не бути: студент має знайти їх самостійно;
- дослідницькі кейси, працюючи над якими студенти мають не лише використовувати засвоєні теоретичні знання і практичні навички, а й пропонували щось нове [4].

Рішення кейсів рекомендується проводити в 5 етапів: Перший етап - знайомство з ситуацією, її особливостями. Другий етап - виділення основної проблеми (основних проблем), виділення факторів і персоналій, які можуть реально впливати. Третій етап - пропозиція концепцій або тим для «мозкового штурму». Четвертий етап - аналіз наслідків прийняття того чи іншого рішення. П’ятий етап - рішення кейса - пропозиція одного або декількох варіантів (послідовності дій), вказівка на можливе виникнення проблем, механізми їх запобігання та вирішення [5].

Запровадження сучасних інтенсивних інноваційних педагогічних технологій підготовки фахівців медичної галузі на тлі зменшення кількості аудиторних занять та зростання частки самостійної роботи зумовлює необхідність використання кейс-технологій. Даючи майбутнім лікарям завдання у формі кейсів, відкриваються їм значно більша можливість поділитися своїми знаннями, досвідом і уявленнями, тобто навчитися не тільки у викладача, а й один у одного [6]. Такий метод піднімає впевненість лікарів у собі, у своїх здібностях. Студенти активно вчаться слухати один одного і точніше висловлювати свої думки. Навички, які формуються при застосуванні кейс-методу: спостереження, відбір даних, ідентифікація проблеми, розробка щодо прийняття альтернативних рішень, спілкування, мотивація [8]. Таким чином, світовий досвід підготовки фахівців у вищій школі доводить, що найголовнішою навичкою, яку здобуває лікар під час навчання, є вміння, під професійним кутом зору сприймати будь-яку наочну, вербальну інформацію, самостійно осмислювати, приймати рішення, оцінюючи його можливі наслідки, визначати оптимальні шляхи реалізації цього рішення [9].

3. Мета дослідження

Теоретично обґрунтувати, розкрити і частково перевірити питання методики викладання дисципліни «Ендокринологія» за допомогою кейс-технологій в ХНМУ.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **задач:**

1. Здійснити аналіз літератури з проблеми використання кейс-технологій у вищих навчальних закладах.

2. Здійснити аналіз стану викладання дисципліни «Ендокринологія» в ХНМУ і визначити передумови застосування методики викладання за допомогою кейс-технологій.

3. Теоретично обґрунтувати, розробити методику викладання дисципліни «Ендокринологія» в ХНМУ за допомогою кейс-технологій та частково її експериментально перевірити.

4. Матеріали та методи дослідження

Кейс-метод є складним та ефективним інструментом інноваційної технології навчання, що одночасно відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми, а також вдало суміщає навчальну, аналітичну і виховну діяльність, що підвищує ефективність реалізації сучасних завдань освіти. В Україні вивчення та застосування кейс-технологій розпочато нещодавно і потребує значної уваги вчених до його розробки та втілення у практику підготовки сучасних фахівців [10].

Однак, аналіз навчальних занять у медичних вищих навчальних закладах з точки зору використання методів навчання дозволяє зробити висновок про те, що кейс-технології на сьогодні ще не стали реалією в підготовці сучасних лікарів. Незважаючи на розроблення окремих аспектів проблеми використання кейс-технологій в навчанні, існуючі дослідження не вичерпують цілісного їх розв’язання.

Для розв’язання мети дослідження та перевірки висунутої гіпотези використовувалися такі теоретичні педагогічного дослідження: аналіз літератури з метою визначення стану розробленості досліджуваної проблеми, систематизація одержаних даних, порівняння поглядів провідних вчених, узагальнення їх досвіду, анкетування, методи математичної оброки даних, педагогічний експеримент з метою перевірки гіпотези дослідження.

5. Результати досліджень

Педагогічний експеримент здійснено на протязі одного навчального семестру на базі ХНМУ. Загалом експериментом було охоплено 31 студент 4 курсу спеціальності 7.12010001 «Лікувальна справа».

Представимо результати здійсненої дослідно-експериментальної роботи за зазначений період.

1. Вимір початкового рівня сформованості креативності у студентів і їх розподіл по підгрупах (констатувальний етап).

Визначення вихідного рівня розвитку креативних здібностей проводилося в групах в 1 та 2, (спеціальність 7.12010001 «Лікувальна справа»). Проведення констатувального експерименту є складним та важливим завданням, головна проблема якого полягає в обґрунтованому, індивідуальному доборі методів. Констатувальний етап експерименту здійснювався за допомогою тестування, спостереження.

На підставі отриманих результатів першого етапу було виявлено 50% студентів з низьким рівнем сформованості знань, 30% - з середнім, 20% студентів з високим рівнем знань з дисципліни «Ендокринологія» (рис. 1.).

Отримані нами результати констатувального експерименту дозволили дійти такого висновку: процес фахової підготовки студентів не спрямований на системне оволодіння професійними знаннями та вміннями, тому виникла потреба у подальшій роботі, а саме у впровадженні методики навчання дисципліні за допомогою інноваційних методів – кейс-технологій.

Методика і результати проведення перетворювального етапу експерименту. Мета формувального експерименту полягала в розробці й апробації ефективності впровадження кейс-методу в навчальний процес з дисципліни «Ендокринологія» для майбутніх лікарів (на прикладі ХНМУ).

Методика і результати проведення формувального етапу експерименту реалізовувалась у таких напрямах: формування знань та вмінь з дисципліни «Ендокринологія», їх закріплення та формування уявлень про роботи лікаря в реальних професійних умовах.

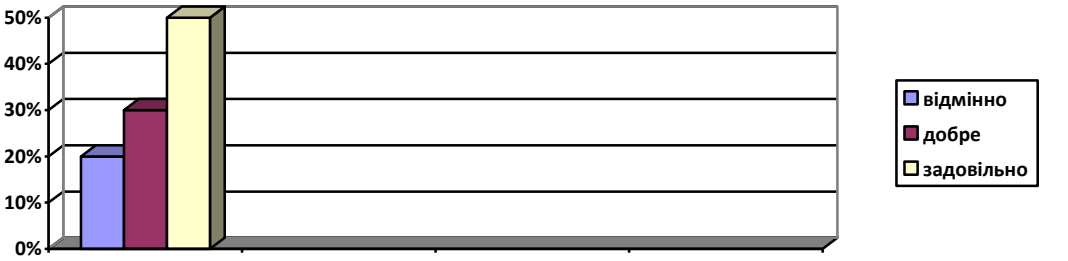

Рис. 1. Розподіл студентів за рівнями знань з дисципліни «Ендокринологія» на констатувальному етапі

Завершальним етапом дослідження було проведення контрольного експерименту. Його мета – перевірка ефективності впровадження кейс-методу з дисципліни «Ендокринологія» для майбутніх лікарів (на прикладі ХНМУ). Для досягнення визначеної мети, було обрано дві групи студентів: експериментальна і контрольна.

Аналіз результатів контрольного експерименту показав наступну динаміку зміни рівнів знань з дисципліни «Внутрішня медицина» (рис. 2–5).

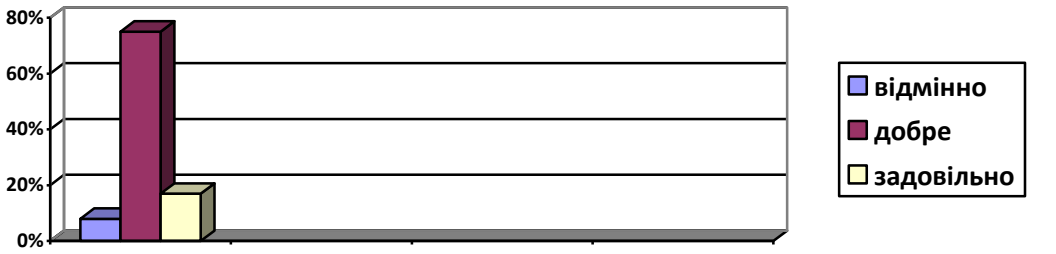

Рис. 2. Рівень знань з «Ендокринологія» студентів ЕГ до проведення формувального експерименту

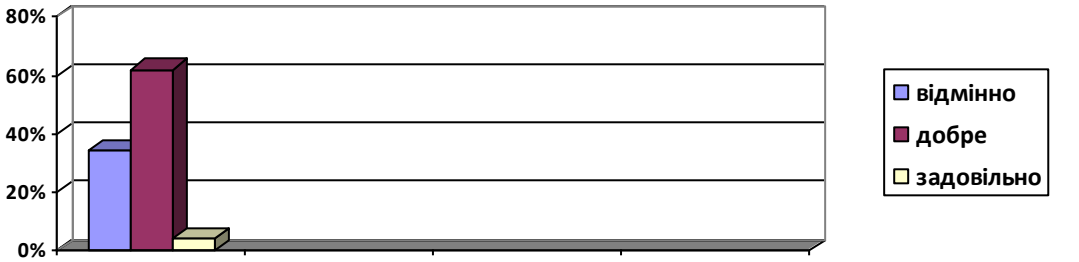

Рис. 3. Рівень знань з дисципліни «Ендокринологія» студентів ЕГ після проведення формувального експерименту

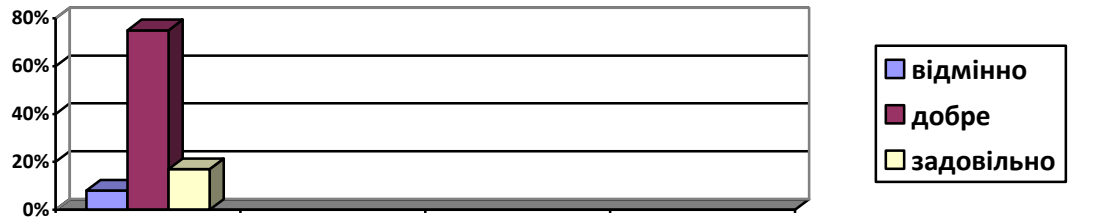

Рис. 4. Рівень знань з дисципліни «Ендокринологія» студентів КГ до проведення формувального експерименту

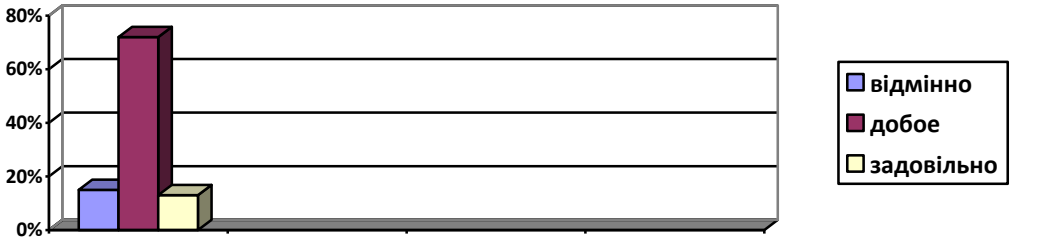

Рис. 5. Рівень знань з дисципліни «Ендокринологія» студентів КГ після проведення формувального експерименту

Виходячи з даних, що відображено в діаграмах, можемо констатувати, що в експериментальній групі студентів із високим рівнем знань стало 34%, у контрольній – 15%, а було 8%, із середнім рівнем знань в експериментальній групі – 62%, у контрольній – 72%, а було 75%;

студентів із низьким рівнем знань в експериментальній групі 4%, у контрольній – 13%, а було 17%.

Отримані результати дослідження підтверджують висунуту нами гіпотезу про те, що впроваджена методика викладання дисципліни «Ендокринологія» за допомогою кейс-технологій в навчальний процес ХНМУ забезпечила підвищення якості підготовки майбутніх лікарів.

6. Висновки

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що практика застосування кейс-стаді на навчальних заняттях в контексті компетентнісного підходу сприяє подоланню стереотипів у навчанні, виробленню нових підходів до професійних ситуацій, розвитку творчих здібностей студентів.

Наше дослідження не претендує на повне і вичерпне рішення висунутої проблеми. Ми вважаємо, що можливе продовження дослідження в цьому напрямку.

Література

1. Барахсанова, Е.Ф. Научно-методическое сопровождение основной образовательной программы для аспирантов посредством кейс-технологии / Е.Ф. Барахсанова, А.В. Мордовская, С.В. Панина // Философия образования. – 2012. – № 1. – С. 187-192.

2. Сокол О. М. Застосування активних методів навчання як спосіб підвищення навчально-пізнавальної діяльності студентів-медиків / О. М. Сокол // Urgent Problems of Science and Practice in the XXI Century. Collection of Conference Papers of International Scientific- Practical Conference (09-10.02.2015, the United Kingdom, London). –Centre for Scientific and Practical Studies. – 2015. – P. 55-59.

3. Еремин А.С. Разработка и апробация кейсов: особенности разработки кейсов, выбор главных особенностей кейса, плана и текста кейса / А.С. Еремин // Инновации в образовании. – 2010. – № 3. – С. 15-36.

4. Жигилей И. М. Формирование профессиональных компетенций с помощью кейс-метода в высшем образовании / И.М. Жигилей // Преподаватель XXI век. – 2012. – № 1. – С. 29-36.

5. Неловкіна-Берналь О.А. Педагогічні умови формування професійної спрямованості студентів медичних спеціальностей / О.А. Неловкіна-Берналь // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – Ч. 1. – № 10 (197). – С. 12-21.

6. Психологія і педагогіка. Проведення індивідуального заняття за методом аналізу конкретних навчальних ситуацій (case study) : Навчально-методичний посібник – Львів: ЛІБС УБС НБУ, 2012. – 145 с.

7. Amaratunga D. Case study methodology as a means of theory building / D. Amaratunga, D. Baldry // Work Study. – 2001. – Vol. 50. – № 3. – P. 95–104.

8. Cameron A. The live teaching case: a new IS method and its application / A. Cameron, M. Trudel, R. Titah, P. Leger, P. Blakey // Journal of Information Technology Education. – 2012. – V. 11. – P. 27-42.

9. Kelly G. A. The psychology of personal constructs / G. A. Kelly //V.1: A theory of personality. – N.Y. : Norton. – 1955. – 556 p.

10. Feagin J. A case for case study / J. Feagin, A. Orum, G. Sjoberg. – NC : University of North Carolina Press, 1991. – 98 p.

References

1. Barahsanova EF (2012). Scientific and methodological support of basic educational program for graduate students through case-technology. Philosophy of Education, 1, 187-192.

2. Falcon OM (2015). Zastosuvannya Activity metodiv navchannya yak sposib pidvischennya The Teaching-piznavalnoї diyalnosti studentiv-medikiv.

Urgent Problems of Science and Practice in the XXI Century. Collection of Conference Papers of International Scientific- Practical Conference (09-10.02.2015, the United Kingdom, London). -Centre For Scientific and Practical Studies, 55-59.

3. Eremin AS (2010). Development and testing of cases: especially the development of case studies, the choice of the main features of the case, the plan and the text of the case. Innovations in Education, 3, 15-36.

4. Zhigiley IM (2012). Formation of professional competence by means of case-method in Higher Education. Teacher of XXI century, 1, 29-36.

5. Nelovkina OA-Bernal (2010). Pedagogichni minds formuvannya profesiynoï spryamovanosti studentiv medichnih spetsialnostey. News imeni Luhansk Taras Shevchenko, 1, 10 (197), 12-21.

6. Psihologiya i pedagogy. Carrying individualnogo zanyattya method for specific analizu The Teaching situatsiy (case study): The Teaching-methodical posibnik - Lviv: LIBS UBS NBU, 145.

7. Amaratunga D. (2001). Case study methodology as a means of theory building. Work Study, 50, 3, 95-104.

8. Cameron A. (2012). The live teaching case: a new IS method and its application. Journal of Information Technology Education, 11, 27-42.

9. Kelly G. A. (1955). The psychology of personal constructs. V.1: A theory of personality. N.Y. Norton, 556 p.

10. Feagin J. (1991). A case for case study. - NC: University of North Carolina Press, 98.

Phone: 0500300-93-69

The number of articles in national databases - 36